

Vlaanderen binnen Europa

Methodologie op basis van de Enquête naar de
Arbeidskrachten (EAK) en de Labour Force Survey (LFS)

Methodologie vanaf 2023

Romy Debroey

Ruben De Smet

Ines Penders

Sarah Vansteenkiste

STEUNPUNT
Werk

Vlamingenstraat 83 bus 3552 - 3000 Leuven

Steunpuntwerk@kuleuven.be

1 De bron

De Labour Force Survey (LFS) is een door Eurostat gecoördineerde bevraging in de lidstaten van de Europese Unie. De uitvoering van de Belgische variant, de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK), gebeurt onder de verantwoordelijkheid van [Statbel](#) (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium).

Voor België en de gewesten komen de cijfers uit de EAK, de cijfers voor de andere Europese landen komen van Eurostat (tenzij anders aangegeven). Bij iedere visualisatie wordt aangegeven op welke datum de gegevens voor het laatst zijn geactualiseerd door Eurostat. Meer informatie over de Labour Force Survey vindt u op de website van [Eurostat](#).

1.1 Tijdreeksbreuken in de Belgische cijfers

In de cijfers voor België en de gewesten zit een tijdreeksbreuk tussen 1998 en **1999**. Dit omwille van drie redenen:

- Er is een breuk omwille van een verandering in de vragenlijst. Om beter te kunnen voldoen aan internationaal geldende definitie van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO – International Labour Organisation), werd de vraag naar de arbeidssituatie sterk gewijzigd. Dit impliceert een essentieel verschil in de manier waarop bepaald wordt of iemand al dan niet aan het werk is. Tot en met 1998 werd de respondent zelf gevraagd om zijn socio-economische positie aan te duiden. Vanaf 1999 is de ruimte voor deze subjectieve invulling veel kleiner, en wordt iemand reeds als werkende omschreven op het moment dat hij in de afgelopen week reeds één uur betaalde arbeid presteerde (zie ook ‘verklarende woordenlijst’).
- Daarnaast is er ook een breuk in de tijdreeks tussen 2000 en 2001 omwille van een verandering in de berekening van de ILO-statuten. Vanaf 2001 worden de personen die langer dan drie maanden in loopbaanonderbreking zijn niet meer bij de werkenden geteld.
- De cijfers hebben tot en met 1998 betrekking op het tweede kwartaal van ieder jaar. Vanaf 1999 wordt er gewerkt met jaargemiddelden omwille van de overschakeling naar een continue enquête in plaats van enkel een bevraging tijdens het tweede kwartaal.

In de jaren voorafgaand aan **2011** werd de vraag of de respondent op zoek is naar werk niet expliciet gelinkt aan een bepaalde periode of tijdspanne. Vanaf 2011 heeft de vraag betrekking op de referentiemaand waardoor een deel van de werklozen verschoven is naar de niet-beroepsactieven. Aangezien deze vraag één van de criteria is om te bepalen of een niet-werkend persoon IAB-werkloos of inactief is, zijn de resultaten over de werkloze en inactieve bevolking vanaf 2011 niet volledig vergelijkbaar met voorgaande jaren.

In **2017** werd de Enquête naar de Arbeidskrachten grondig hervormd. Zo wordt vanaf 2017 met een roterend panel gewerkt, worden verschillende dataverzamelingsmodi gebruikt en werd de weegmethode herzien. Dit zorgt voor een breuk in de resultaten, waardoor de cijfers volgens de oude methode niet meer vergelijkbaar zijn met deze volgens de nieuwe methode.

Als gevolg van een nieuw Europees kaderreglement (EU-verordening 2019/1700) dat van toepassing is op de dataverzameling van verschillende enquêtes in het domein van sociale statistieken werd er in **2021** een grondige hervorming doorgevoerd in de EAK met als doel de vergelijkbaarheid op Europees niveau te verhogen:

- volledige herziening van de variabelenlijst

- meer uniforme manier van meten van bepaalde essentiële concepten, zoals arbeidsmarktstatuut en arbeidsduur
- betere vertegenwoordiging van de oudere populatie

Vanaf 2021 zijn er wijzigingen aangebracht in de classificatie van personen met een job die afwezig zijn in de referentieweek:

- Personen die reeds langer dan drie maanden ononderbroken tijdelijk werkloos zijn, worden niet langer tot de werkenden gerekend. Deze methodologische wijziging resulteert in België voor het eerste kwartaal van 2021 bij de 20- tot 64-jarigen tot 9700 extra werklozen en 66 700 extra niet-beroepsactieven, ten koste van 76 400 werkenden.
- Personen die meer dan drie maanden met ouderschapsverlof zijn en een RVA-uitkering ontvangen worden vanaf heden tot de werkenden gerekend.
- Seizoenarbeiders worden nu ook tot de werkenden gerekend wanneer zij buiten het seizoen regelmatig taken en opdrachten uitvoeren in het kader van hun baan of zelfstandige activiteit (met uitzondering van de naleving van hun wettelijke en administratieve verplichtingen)

Vooraf de eerste wijziging heeft belangrijke gevolgen, zeker in tijden van crisis. Zo heeft de Covid-19-crisis een belangrijke invloed op de werkzaamheidsgraad. Vooral in het eerste kwartaal van 2021 zorgde dit voor een duidelijk lagere werkzaamheidsgraad, door een sterk aantal tijdelijke werklozen met duurtijd hoger dan 3 maanden. Sindsdien is het aantal tijdelijk werklozen en de intensiteit van de tijdelijk werkloosheid afgenomen, waardoor het effect van de methodologische wijziging stelselmatig afnam.

1.2 Tijdreeksbreuken in de Europese cijfers

De data van de Europese landen zijn onderling goed vergelijkbaar omwille van de Europese coördinatie van de bevraging (bijvoorbeeld sterk gelijkende vragenlijsten, gebruik van gelijke definities en classificaties). Toch blijven er onvermijdelijk verschillen bestaan tussen de landen in de survey, onder andere door een verschil in de overschakeling van een kwartaalbevraging naar een continue bevraging. Deze overschakeling leidt ook tot tijdreeksbreuken. Eurostat geeft per indicator per land aan waar er een tijdreeksbreuk is. We geven deze breuken aan met een verticaal streepje in de tijdreeks. Voor een overzicht van deze tijdreeksbreuken in de verschillende landen verwijzen we naar de website van Eurostat.

2 Verklarende woordenlijst

De indeling naar arbeidsmarktpositie is gebaseerd op de definitie van het Internationaal Arbeidsbureau (ILO). Op die manier wordt de bevolking op arbeidsleeftijd (de 15- tot en met 64-jarigen) ingedeeld in drie **socio-economische posities**:

- de **ILO-werkenden** zijn personen die in de referentieweek minstens één uur betaalde arbeid hebben verricht
- de **ILO-werklozen** zijn de niet-werkenden die afgelopen vier weken actief naar werk gezocht hebben en onmiddellijk beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt (=binnen de twee weken een

nieuwe job kunnen beginnen), samen met de niet-werkenden die een job hebben gevonden die binnen de drie maanden begint

- de **ILO-niet-beroepsactieven** zijn personen die niet tot de ILO-werkenden noch tot de ILO-werklozen behoren

Activiteitsgraad: toont de mate waarin de bevolking actief is op de arbeidsmarkt, hetzij als werkende, hetzij als werkzoekende: **beroepsbevolking (= ILO-werkenden + ILO-werklozen) / totale bevolking**.

Arbeidsduur: het gaat hier over de gemiddelde wekelijkse arbeidsduur in de hoofdjob uitgesplitst naar arbeidsregime. We kijken hierbij naar de gewoonlijk gepresteerde uren. Voor deze indicator maken we enkel gebruik van LFS-microdata.

Baanloze gezinnen (jobless households): toont het aandeel van de bevolking dat leeft in gezinnen waar niemand werkt (werkloos of niet-beroepsactief). Deze indicator wordt voor kinderen (0-17 jaar) en voor volwassenen (18-59 jaar) apart berekend. Huishoudens die uitsluitend bestaan uit studenten worden niet opgenomen in de analyses.

Deeltijdarbeid: iemand is deeltijds tewerkgesteld indien de normale arbeidsduur minder is dan die van een voltijdswerkende in een gelijkaardige job. Het gaat om deeltijdarbeid in de hoofdactiviteit, gebaseerd op het spontane antwoord van de respondent.

Flexibele arbeidsvormen: toont het aandeel van de loontrekkenden dat 'gewoonlijk' gebruik maakt van een flexibele manier van werken. Het gaat om avondwerk (tussen 19u en 23u), nachtarbeid (tussen 23u en 5u), zaterdagwerk, zondagwerk en ploegenarbeid. 'Gewoonlijk' betekent:

- In geval van avondwerk en nachtarbeid: 50% of meer van de werkdagen van de referentiemaand.
- In geval van zaterdag- en zondagwerk: twee dagen of meer van de referentiemaand.
- Ploegenarbeid is een werkorganisatie waarin verschillende ploegen elkaar opvolgen op de werkplek en er dezelfde handelingen verrichten. Het werk wordt overgedragen van de ene op de andere ploeg. Het kan gaan over een ploegenstelsel met 2, 3, 4 of meer opeenvolgende ploegen of een systeem van onderbroken uurroosters (bijvoorbeeld de vroege en de late).

Voor 2001 werd een andere definitie gehanteerd, vandaar dat we deze reeks pas in 2001 beginnen.

Vanaf 2021 worden deze variabelen in de LFS enkel nog in oneven jaren verzameld. Op Europees niveau blijven deze variabelen beschikbaar met een jaarlijkse frequentie tot en met 2020, vanaf 2021 zijn ze om de twee jaar beschikbaar. Op Belgisch niveau (EAK) zijn cijfers voor avond-, zaterdag- en zondagwerk en nacht- en ploegenarbeid wel nog jaarlijks raadpleegbaar.

Geboorteland: het betreft het geboorteland van de respondent. Volgende groepen worden in aanmerking genomen: geboorteland is 'land van verblijf', 'ander land dan land van verblijf', 'EU-27 2020 (m.u.v. land van verblijf)', 'niet EU-27 (2020)'. Omwille van de Brexit maken we enkel nog gebruik van EU-27 2020 waarbij het Verenigd Koninkrijk buiten beschouwing wordt gelaten.

Gekwalificeerde jongeren: zijn jongeren van 20 tot 24 jaar die minstens het hoger secundair onderwijs met succes hebben afgerond (midden- en hogeschoolden). Er is een tijdreeksbreuk tussen 2013 en 2014. Tot en met 2013 gaat het over de ISCED 1997-classificatie. Vanaf 2014 is de ISCED 2011-classificatie van kracht

Hooggeschoolden: 30- tot -34-jarigen die een diploma hoger onderwijs (inclusief voortgezette universitaire opleiding en een doctoraat met proefschrift) behaald hebben. Er is een tijdreeksbreuk

tussen 2013 en 2014. Tot en met 2013 gaat het over de ISCED 1997-classificatie. Vanaf 2014 is de ISCED 2011-classificatie van kracht.

Kwalificatieniveau van de job: voor een opdeling naar kwalificatieniveau van de job baseren we ons op de ISCO-beroepenclassificatie (International Standard Classification of Occupations).

- laaggekwalificeerde jobs omvatten de elementaire beroepen (ISCO 9)
- middengekwalificeerde jobs omvatten het administratief personeel (ISCO 4), dienstverlenend personeel en verkopers (ISCO 5), geschoolde landbouwers, bosbouwers en vissers (ISCO 6), ambachtslieden (ISCO 7) en bedieners van machines en installaties, assembleurs (ISCO 8)
- hooggekwalificeerde jobs omvatten managers (ISCO 1), intellectuele, wetenschappelijke en artistieke beroepen (ISCO 2) en technici en verwante beroepen (ISCO 3)

De beroepen bij de strijdkrachten (ISCO 0) worden buiten beschouwing gelaten. Er is een tijdreeksbreuk tussen 2010 en 2011. Tot en met 2010 gaat het over de ISCO-88-classificatie. Vanaf 2011 is de ISCO-08-classificatie van kracht.

Langdurige werklozen: werklozen die één jaar of langer werkloos zijn.

Nationaliteit: het betreft de nationaliteit van de respondent. Volgende nationaliteitsgroepen worden in aanmerking genomen: nationaliteit van het 'land van verblijf', 'ander land dan land van verblijf', 'EU-27 2020 (m.u.v. land van verblijf)', 'niet EU-27 (2020)' Omwille van de Brexit maken we enkel nog gebruik van EU-27 2020 waarbij het Verenigd Koninkrijk buiten beschouwing wordt gelaten.

NEET-jongeren (Not in Employment, Education or Training): jongeren die noch een opleiding volgen, noch aan het werk zijn. Op basis van de Europese definities wordt een jongere als NEET beschouwd wanneer hij of zij geen opleiding volgde in de referentieperiode van vier weken. Dit betekent dat ze geen regulier onderwijs mogen volgen noch student in vakantie mogen zijn, noch een opleiding buiten het reguliere onderwijs mogen volgen. Daarenboven is hij of zij niet aan het werk. Tot voor kort keken we uitsluitend naar de leeftijdsgroep 15 tot 24 jaar bij NEET-jongeren. Doordat de Europese jongerengarantie een update kreeg in 2020 en daarbij de leeftijdsgrens van de te bereiken jongeren verhoogde naar alle jongeren tot 30 jaar in plaats van 25 jaar, tonen we vanaf de cijferupdate van 2022 ook de NEET-ratio voor de leeftijdsgroepen 15 tot 29 jaar en 25 tot 29 jaar. Er zijn een aantal belangrijke tijdsbreuken voor alle lidstaten:

- vanaf 2003 wordt er een opsplitsing gemaakt naar opleidingen binnen het regulier onderwijs en buiten het regulier onderwijs waardoor de NEET-jongeren niet helemaal vergelijkbaar zijn met de voorgaande jaren. In de gewesten en België is deze wijziging pas in 2004 doorgevoerd
- vanaf 2006 wordt er een nieuwe definitie gehanteerd waarin studenten in schoolvakantie worden uitgesloten. In de gewesten en België is deze wijziging al een jaar eerder doorgevoerd

Niet-beroepsactievengraad: geeft het aandeel niet-beroepsactieven in de bevolking op arbeidsleeftijd weer: ILO-niet-beroepsactieven / totale bevolking.

Niet-beroepsactief arbeidsongeschikt: Het gaat over de ILO- niet-beroepsactieven (personen die noch tot de werkenden, noch tot de werklozen behoren) die geen betrekking zoeken omwille van ziekte of arbeidsongeschiktheid. Voor deze indicator maken we enkel gebruik van LFS-microdata. De berekeningsmethode die we hanteren in 'Vlaanderen binnen Europa' steunt op zoveel mogelijk overeenstemming met Eurostat en verschilt van onze eigen methodologie die we ontwikkeld hebben om de arbeidsreserve-groepen te onderscheiden op basis van de Enquête naar Arbeidskrachten (EAK) met een focus op België, de gewesten en provincies (geen internationale vergelijking in dat geval, zie hiervoor ['Raming van de arbeidsreserve op basis van de EAK. Methodologie vanaf 2022'](#) (Sourbron &

Vansteenkiste, 2022)). Binnen het dashboard 'Vlaanderen binnen Europa' kijken we, in lijn met Eurostat, naar alle niet-beroepsactieven en de redenen die zij opgeven om niet naar werk te zoeken. Bij onze eigen methodologie schatten we eerst in of er nog een link is met de arbeidsmarkt (door eerst te focussen op de groepen die ofwel nog werkzoekend zijn of nog beschikbaar voor werk) en delen we enkel de restgroep niet-beroepsactieven verder op volgens hun socio-economisch statuut.

Niet-beroepsactief zorgredenen: Het gaat over de ILO-niet-beroepsactieven (personen die noch tot de werkenden, noch tot de werklozen behoren) die geen betrekking zoeken omwille van zorg voor eigen kinderen of andere zorgbehoevende familieleden. Voor deze indicator maken we enkel gebruik van LFS-microdata. De berekeningsmethode die we hanteren in 'Vlaanderen binnen Europa' steunt op zoveel mogelijk overeenstemming met Eurostat en verschilt van onze eigen methodologie die we ontwikkeld hebben om de arbeidsreserve-groepen te onderscheiden op basis van de Enquête naar Arbeidskrachten (EAK) met een focus op België, de gewesten en provincies (geen internationale vergelijking in dat geval, zie hiervoor '[Raming van de arbeidsreserve op basis van de EAK. Methodologie vanaf 2022](#)' (Sourbron & Vansteenkiste, 2022)). Binnen het dashboard 'Vlaanderen binnen Europa' kijken we, in lijn met Eurostat, naar alle niet-beroepsactieven en de redenen die zij opgeven om niet naar werk te zoeken. Bij onze eigen methodologie schatten we eerst in of er nog een link is met de arbeidsmarkt (door eerst te focussen op de groepen die ofwel nog werkzoekend zijn of nog beschikbaar voor werk) en delen we enkel de restgroep niet-beroepsactieven verder op volgens hun socio-economisch statuut.

Ondertewerkgestelden: het gaat hier over deeltijdwerkende personen die meer uren per week willen werken en beschikbaar zijn om hiermee binnen de twee weken te beginnen. Voor deze indicator maken we enkel gebruik van LFS-microdata en hanteren we dezelfde definitie als Eurostat.

Onderwijsniveau: wordt ingedeeld aan de hand van het hoogst behaalde diploma van de respondent; deze indeling komt overeen met de internationaal geldende ISCED-indeling (International Standard Classification of Education). Tussen 2013 en 2014 is er een breuk door de overschakeling van ISCED 1997 naar ISCED 2011 die ook gebruikt is voor de bepaling van het onderwijsniveau in de andere Europese landen:

- **kortgeschoolden** zijn de personen zonder eindexamen van het secundair onderwijs (ISCED 1997: 0-2; ISCED 2011: 0-2)
- **middengeschoolden** zijn de personen met een diploma van het secundair onderwijs van de 3de graad, samen met de personen in het bezit van een diploma postsecundair niet-hoger onderwijs (ISCED 1997: 3-4; ISCED 2011: 3-4)
- **hooggeschoolden** zijn de personen met een diploma hoger onderwijs (inclusief voortgezette universitaire opleiding en een doctoraat met proefschrift) (ISCED 1997: 5-6; ISCED 2011: 5-8)

Vroegtijdige schoolverlaters: jongeren (18-24 jaar) die geen eindexamen van het secundair onderwijs behaald hebben en niet hebben deelgenomen aan een opleiding tijdens de referentieperiode van vier weken. Op basis van de Europese definities wordt iemand als vroegtijdige schoolverlater beschouwd wanneer hij of zij kortgeschoold is en wanneer hij of zij geen opleiding meer volgde in de referentieperiode van vier weken. Dit betekent dat ze geen regulier onderwijs mogen volgen noch student in vakantie mogen zijn, noch een opleiding buiten het reguliere onderwijs mogen volgen. Er zijn een aantal belangrijke tijdsbreuken voor alle lidstaten:

- Vanaf 2003 wordt er een opsplitsing gemaakt naar opleidingen binnen het regulier onderwijs en buiten het regulier onderwijs waardoor de vroegtijdige schoolverlaters niet helemaal vergelijkbaar zijn met de voorgaande jaren. In de gewesten en België is deze wijziging pas in 2004 doorgevoerd.

- Vanaf 2006 wordt er een nieuwe definitie gehanteerd waarin studenten in schoolvakantie worden uitgesloten. In de gewesten en België is deze wijziging al een jaar eerder doorgevoerd.
- Er is tevens een tijdreeksbreuk tussen 2013 en 2014. Tot en met 2013 gaat het over de ISCED 1997-classificatie. Vanaf 2014 is de ISCED 2011-classificatie van kracht.

Onvrijwillige tijdelijke arbeid: iemand is onvrijwillig tijdelijk tewerkgesteld indien hij of zij vast werk wenst maar geen passend vast werk kan vinden. Hierbij gaat het enkel over werknemers of loontrekkenden (niet de zelfstandigen en de helpers). Tijdelijk werk in het kader van een opleiding, stage of leercontract wordt hierbij uitgesloten.

Opleidingsdeelname: 25- tot en met 64-jarigen die in de referentieperiode van vier weken deelnamen aan opleiding. Op basis van de Europese definities wordt de opleidingsdeelname gedefinieerd als het aandeel van de bevolking of werkenden (25-64 jaar) dat in de referentieperiode van vier weken deelnam aan een opleiding in het reguliere onderwijs of geen opleiding volgde in het reguliere onderwijs, maar wel buiten het reguliere onderwijs.

Opleidingsdeelname jongeren: 15- tot en met 24-jarigen die in de referentieperiode van vier weken deelnamen aan opleiding. Op basis van de Europese definities wordt de opleidingsdeelname gedefinieerd als het aandeel van de bevolking (15-24 jaar) dat in de referentieperiode van vier weken deelnam aan een opleiding in het reguliere onderwijs of buiten het reguliere onderwijs.

Tijdelijke arbeid: iemand is tijdelijk tewerkgesteld indien de hoofdjob beëindigd wordt na een vooraf vastgestelde periode, of na een vooraf niet bekende periode maar wel duidelijk afgebakend op basis van objectieve criteria zoals de voltooiing van een opdracht of de tijdelijke vervanging van een afwezige werknemer. De vraag naar het contracttype wordt enkel beantwoord door werknemers of loontrekkenden (niet door zelfstandigen en helpers).

Werkloosheidsgraad: toont de mate waarin de actieve bevolking werkloos is, volgens de ILO-definitie: $\text{ILO-werklozen} / (\text{ILO-werklozen} + \text{ILO-werkenden})$.

Werklozen: toont de mate waarin de bevolking werkloos is: $\text{ILO-werklozen} / \text{totale bevolking}$. Dit verschilt van de werkloosheidsgraad waar het aandeel werklozen wordt bekeken in de beroepsactieve bevolking (som van de werkenden en werklozen).

Werkzaamheidsgraad: toont de mate waarin de bevolking aan het werk is: $\text{ILO-werkenden} / \text{totale bevolking}$.

De EU stelt als doel om tegen 2030 op Europees niveau de arbeidsparticipatie van mannen en vrouwen tussen de 20 en 64 jaar op 78% te brengen. De Vlaamse Regering ambieert een werkzaamheidsgraad van 80%.

Werkzaamheidsgraad exclusief studenten: toont de mate waarin personen in een bepaalde leeftijdsgroep aan het werk zijn, studenten buiten beschouwing gelaten. De werkzaamheidsgraad wordt berekend voor de respondenten die aangeven in de referentiemaand geen student of leerling te zijn geweest in het regulier onderwijs. Voor deze indicator maken we enkel gebruik van LFS-microdata.

Werkzaamheidsgraad recent afgestudeerden: toont de mate waarin 20- tot 34-jarigen die recent zijn afgestudeerd (in de laatste drie jaar) met minstens een diploma hoger secundair onderwijs (ISCED 2011 level 3-8) en bovendien in de referentieperiode van vier weken geen vorm van opleiding volgden (zowel in het regulier onderwijs als buiten het regulier onderwijs), aan het werk zijn.

Werkzaamheidsgraad in voltijdse equivalenten (VTE): geeft aan welk aandeel van de bevolking zou werken indien het totaal gepresteerde arbeidsvolume herverdeeld zou worden zodat iedere job een voltijdse job zou zijn. De werkzaamheidsgraad in VTE wordt dus berekend door het totale arbeidsvolume (aantal gepresteerde arbeidsuren door alle werkenden, zowel in de eerste job als in een eventuele tweede job) uit te drukken in voltijds equivalenten of voltijdse jobs. Eén voltijds equivalent – de zogenaamde maatman – is gelijk aan het gemiddeld aantal arbeidsuren (in de hoofdjob) gepresteerd door een voltijds werkende. Om Europese vergelijkbaarheid mogelijk te maken, gebruiken we voor elk land eenzelfde maatman van 40. Delen we het totale arbeidsvolume in voltijds equivalenten door de totale bevolking dan krijgen we de werkzaamheidsgraad in voltijds equivalenten. Voor deze indicator maken we enkel gebruik van LFS-microdata.

Zelfstandigen: geeft het aandeel zelfstandigen in de bevolking. Het gaat zowel om zelfstandigen met als zonder personeel. Helpers en meewerkende familieleden (zonder vergoeding) worden niet bij de zelfstandigen gerekend in deze indicator.

Bibliografie

Sourbron, M., & Vansteenkiste, S. (2022). *Raming van de arbeidsreserve op basis van de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK). Methodologie vanaf 2022* (Methodologisch rapport). Leuven: Steunpunt Werk.